

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$
an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm.

Foia apare în fie care
Sămbătă.

Unirea

Insertiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fl., a doua
oră 12 fl., a treia
oră 10 fl.

Tot ce privește foia,
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirei”
în
Blaș.

Foie bisericească-politică.

Anul XIII.

Blaș 10 Octobre 1903.

Numărul 41.

ȘTIPENDIȘTII.

În alt loc a foil noastre publicăm conspectul tuturor stipendiaților archidiecesei noastre pentru an. scol. curent. Ne pare bine, că putem să o facem acésta. Cetitorii noștri pot să aște ast fel cu numele pe generoșii fundatori, cari au dus adese greul vieții cu multă cruțare, punând ban lângă ban, pentru ca la vreme sa, să pótă întinde ajutor tinerilor, cari ar învăța dar nu pot, căci n'au mijlocele de lipsă pentru continuarea studiilor. Și a început și la noi a se scumpi învățătura, nu mai poți ajunge așa ușor „domn”, cum se puté mai înainte. Lipsese sînt multe, pretensiunile lumii feliurite și cei ce-și petrec vieța, de dimineața până sara în scólă, cu dreptul pot pretinde să fie resplătiți de munca lor și forțe grea și cu multă responsabilitate împreunată. Și chiar de aceea publicând numele fundatorilor de stipendii pentru studenții de la feliuritele noastre institute de învățămînt, dorim, ca numele lor neuitat să fie, nu numai de aceia, cari au beneficiat din cruțările lor, ci și de toți, cari au inimă și sentiment pentru fapta lor plină de generositate. Și mai dorim, să servescă de pildă multora dintre acei, cari sînt în poziția plăcută de a dispune de frumoșe averi. E bine, nici vorbă, ca părinții să îngrijescă de fericirea fiilor lor, dar de câte ori nu se dau casuri, că averile câștigate de moșteni fără muncă și griji, îi fac pe acestia ușuratici și risipitori, pentru că ei n'au petrecut adese ceasuri de nelinise și îngrijorarea pentru succesul întreprinderilor, nici au ostenit adunând averea. Ce potrivite sînt în ast fel de casuri fundațiunile, cu cari și așa în prima linie, mai tot de una se ajută rudeniile.

Se aducem un cas: Móre un cutare și ereții, vre-o 4 frați toți vrîstnici și

cu familie, aveau să impartă, câte-va mii de floreni. Ce se socotesce? Iau banii toți și-i depun la Veneratul Capitul, ca fundațiune pe numele repausatului și azi fiii beneficiază de stipendii.

Dacă se puneau să-i impartă să alegeau cu nimic. Așa, au făcut nemuritor și numele fratelui lor și se ajută și copiii lor.

Și câte casuri de acestea sînt!

Daniel-Dănuț, crescut tot între străini, aude de vredniciile și multele binefaceri ale neuitatului Mitropolit Vancea, se întâlnește cu el și nu numai face o fundație de 30 mii fl. ci numesce pe Mitropolit de erede al seú. Și portretul lui din Internatul de băieți dovedesce, că aceea frumoșă clădire s'a ridicat și din banii lui.

Și câte casuri de acestea nu s'ar puté repeți, dacă am avé adunate în o broșură, măcar pe scurt biografiile și literile fundationali ale multelor fundații archidieceșane!

Fie care stipendist s'ar simți moralmente obligat să cunoscă întregă genesa fundațiunii, din care și el a beneficiat, și pentru mulți ar fi acésta de un indemn nobil, ca să facă și ei așa.

Publicarea cu numele a tuturor stipendiaștilor, mai are o parte vrednică de atenție. Stipendiaștii, special cei de la scólele superioare, ar sci că toți inteligenții noștri sciú, că ei se împărtășesc de ajutor din cutare fundațiune și ast fel își vor ține cu atât mai mult de ambiție, să dovedescă în purtarea, progresul și tóte manifestările lor, că nu-s nevrednici de fundator. Mai mult încă, acei tineri, cari de abia păsesc de pe pragul scólei și pentru un biet os de ros își părăsesc neamul și-și renégă trecutul, pot fi ușor readuși din greșala lor, dacă li se pomenesc ajutórele, de cari au fost împărtășii.

Și mai este încă ceva, Ne vine în minte obligămîntul luat de doi

tineri bravi, fosti și ei stipendiași de ai fondurilor, ca adecă, mai târziu, când vor dispune de avere, să întórcă fondului toți banii pe cari i-au primit sub titlu de stipendiu.

Îată o idee forțe frumoșă, vrednică de autori ei! Câți alți tineri nu s'ar puté ajuta în chipul acesta și cât de mult n'ar cresce moralul tinerimeii noastre! Căci să nu se uite, că e grozav de mare numărul celor ce cer stipendii. Și de data asta la celea 40 stipendii vacante, au intrat nu mai puțin ca 173, cereri, tot de la studenți bun!

Cine póte să ajute pe atáta, și de câte ori nu rămân afară din combinație chiar de aceia, cari au mai mare lipsă de ajutor? Dar cine póte face impuțări, când stai în fata atátor cereri?! Supărările cășunate ast fel s'ar mai uita, dacă ideia de mai înainte ar începe a fi pus în praxă.

Acestea sînt cuvintele pentru cari am cređut să esoperăm concesiunea, de a publica în întregime conspectului stipendiaștilor.

Închiam cu o constatare interesantă, afară de căriera iuridică, tinerimea noastră a început a îmbrătoșa stiințele tehnice; iată un fapt îmbucurător pentru toți cari cunosc stările noastre sociale.

Papa Piu X. și seminariștii. — Nu de mult, în 24 Septembrie, fuseseră primiți în audiență alumnii seminariului frances din Roma, împreună cu superiorii lor. Cu ocaziunea acésta s. Părinte își ținu de datorință să-și exprime dorințele sale față de seminariștii. Și după ce aréță trecutul glorios al născutului institut; pornind de la cuvintele ps. 118: *Bunătate și disciplină și recunoscință mă învață,* spuse că aceste trei calități le așteptă El, de la ori cine voiesce să fie servitoriul Domnului. Înainte de tóte voiesce bunătatea inimii. Căci dacă va fi acésta, va fi și sfințenia atât de necesară pentru statul preotesc. Bunătatea inimii înse nu e de ajuns. De aceea așteptă

Cetiți! — BEN HUR — Cetiți!

— Unul dintre cele mai sensaționale, instructive și moralisátore romane. —

F. 8°. 1047 pag. costă numai 2 cor. 90 fl.

A apărut în editura „Unirei”.

în locul al doilea supunere perfectă față de dispozițiunile superiorilor. Și această cu atât mai virtuos, că spiritul nesupunerii atât de lătit în zilele noastre, ușor se poate infiltra și în inimile celor ce chemați sînt în sîrtea Domnului. În urmă voiesce, ca preoțimea pe lângă bunătatea inimii, și pe lângă ascultare, să mai poședă și știința recerută de timpul modern. Așteptă ca clericul să se ocupe cu de-adinul și cu științele profane, de cari să se potă folosi ca de tot atâtea arme la apărarea și ilustrarea adevărurilor dumnezeesci.

După ce a apus soarele, strălucesc stelele pe cer — a zis Sfînția Sa. — și noi trebue să fim stelele, cari se lumineze pămîntul, în absența lui Iesus Christos soarele dreptății.

Chestiunea călindarului. — Rămăs bun nădejde de a mai pută schimba vechiul călindar iulian cu cel gregorian, după care să îndreptă totă lumea cultă. Sinodul bisericii ortodoxe autocefale a României în sesiunea sa de primăvară, și-a spus cuvîntul pentru contra. Iată totă povestea: Patriarhul ecumenic de la Constantinopol a adresat Sinodului bisericilor autocefale unele întrebări, cerîndu-le părerea. Între acestea e și chestiunea unirei cu biserica romano-catolică ori protestantă, primirea în biserica ortodoxă a „vechi catolicilor”, chestia călindarului ș. a. Cu privire la cea din urmă iată ce a hotărît sinodul:

„Fără a ne raporta la rezultatele omenilor de știință, cari au studiat chestiunea măsurării timpului, din cari unele sînt favorabile sistemului nostru calendaristic, altele celui al alt sistem, s. Sinod al s. bisericii autocefale ortodoxe române crede și cere, ca să rămănem în ceea ce ne găsim

astăzi, fiind-că este cu neputință fără a atinge dispozițiunile canonice, dacă ne-am gândi la o schimbare sau o reformare a calendarului iulian, cu care biserica ortodoxă trăiesce de atîta timp fără ca să se simtă vre-o strîmtoare. Deosebit de acesta, nici cu degetul nu este permis a ne atinge de hotărîrile străvechi, cari fac gloria noastră bisericescă.

„Dumnezeu, marele Stăpînitor al veacurilor, va rîndui și în această privință ceea ce voiesce El, și ceea ce va crede că este bun, ca să se facă. Pînă acum înse n'a vorbit de cît o singură dată, prin cei ce au primit acest calendar în vechimea noastră bisericescă, iară cînd va binevoi alt fel, de sigur că ne va lumina prin Spiritul sfînt, ca și în această privință să scim, ce să voim și ce să facem”.

Biserica rusescă tot mai slobode ceva din rugina bizantină, ea spune, că de mult se ocupă cu chestia această, dar „numai de unificarea calculării profane de timp potă fi vorba, căci biserica își menține și pe mai departe calendarul iulian.”

Să așteptăm dar să vorbescă Dumnezeu Sinodului din România și să-l lumineze. Noi încă ne rugăm pentru asta.

Consemnarea

studentilor împărtașiți cu stipendie pe anul scol. 1903/4.

I. Fundațiunea Șulufană.

1. Marțian Căluț Iurist III. Pesta 800 cor.
2. Eugen Rus med. IV. Viena 800 „
3. Iuliu Moldovan „ IV. „ 800 „
4. Aurel Stan techn. IV. München 600 „
5. Leo Bohățel „ III. Pesta 600 „
6. Emil Pop Iurist III. Cluș 400 „
7. Eugen Truța „ III. „ 400 „
8. Vasiliu Ciura rigor. I. „ 400 „
9. Augustin Raț Iurist II. „ 400 „

10. Romul Boilla rigor. I. Cluș 400 cor.
11. Virgil Radeș Iurist IV. „ 400 „
12. Vas. Murășan stud. VIII. Blaș 200 „
13. Traian Dengel „ V. „ 200 „
14. Ioan Colbasi „ V. Sibiu 200 „
15. Ioan Creț „ V. „ 200 „
16. Eugen Magde „ VIII. Blaș 200 „
17. Enea Zeflean „ VII. „ 200 „
18. Emil Tobias „ IV. Sibiu 120 „
19. Petru Simu „ VIII. Blaș 120 „
20. Iosif Comes „ VII. „ 120 „
21. Ioan Codrea „ IV. „ 120 „
22. Oct. Recean st. reale III. Brașov 120 „
23. Emil Chețan stud. I. Blaș 120 „
24. Andr. Murășan „ III. „ 120 „
25. Alesandru Pop cadet IV. Viena 120 „

II. Fund. Pappalviană.

26. Vasiliu Dancu stud. IV. Blaș 240 „

III. Fund. Tordaiiană.

27. Ioan Pantea rigor. II. Cluș 200 „

IV. Fund. Dănușiană.

28. Simeon Butean rigor. I. Cluș 600 „
29. Vasiliu Pop Iurist III. Pesta 600 „
30. Adalb. Nyisztor „ II. „ 600 „
31. Ioan Tibil „ I. „ 600 „
32. Aurel Hetco „ II. Oradea 600 „

V. Fund. Baldiană.

33. Teodor Colța stud. III. Blaș 160 „
34. L. Monăstirean „ IV. „ 160 „
35. Vas. Câmpian „ V. „ 160 „
36. Parten. Crișan „ VI. Cluș 160 „

VI. Fund. Negrușiană.

37. Nic. F. Negruș stud. VII. Blaș 160 „
38. Emil F. Negruș „ VI. „ 120 „
39. Emil F. Negruș „ VI. „ 120 „

VII. Fund. Bota.

40. Nicolau Dănilă stud. V. Blaș 120 „

FEUILLETON.

ESCURSIUNE.

— Impresii. —

Nu înzădar e tîmna cel mai frumos anutimp. Priveliștea unei lumi trecătoare farmecă ochiul și vîntul, ce suflă a lene a tîmna să jîcă cu dorul inimii noastre. Ți-e dor să vești o altă lume, tîmna din jurul tei te îndemnă să rătăcesci, ca frunza, ce departe e suflată de vînt. Trenul alérgă prea lînte, te copleșesc icônele ce să perindă.

Am ajuns pe Vatra-Mureșului. Ținutul e mai senin, mai simetric. Șesul e gras și dîne șiruri de dealuri il margină. Priveliștea măfestosă, ca și omenii, ce locuiesc. Nalți, bine făcuți, cu ochii negri și privirea senină. Te simți mic, mic de tot în fața lor. Adevărate cohorte. Vin de la țirg. Nu cunosc „sărut mîna” nici „Măria-Ta”. S'au născut liberi, au trăit liberi și ei și părinții lor. Nu sînt falși, ce gîndesc. aceea o span. Coșurile le sînt pline și sînt români verși ca bradul. Pămîntul pe care locuiesc, a fost centrul celor mai mari evenimente istorice, cîte s'au petrecut în Ardeal. Ruine de cetăți, de castele, de orașe să înșiră pe vîrfuri de dealuri. Monumente noi, ridicate de posteritate eroilor, cari au luptat pentru țară. Și în luptele acestea, în tîmna au luat parte românii de pe Mureș. Luptele le-au oțelit brațul le-au fixat seninătatea în privire, le-au copleșit

tîmna de mîrte. Azi pasul le e sigur și ghenunchele nu le tremură.

Trenul sbîră. Fumul undulă în mișcarea de vînt, ca o cîmă. Dealurile se ridică tot mai tare și în depărtare se ved cum înghit șesul dintre ele. Un întunec cu o privire mînișă se lasă pe noi. Sorele ce e la apus își aruncă cu mîna plină razele roșii, ca flacări, dar acelea nu pot pătrunde la noi. Spinarea dealurilor le prinde și virful lor le aruncă departe în munte. Omenii sînt mai cu plecaciune. Privirea li se ridică de sub nișce gene negre, stufoșe numai ca se caute de sînt omeni buni, cei ce să apropie de ei. Fața li-e întunecată și seninătatea primăverii nu a lăsat urme în ochii lor. O indoială plutesce de asupra la toți și la tîmna. Pămîntul e geometricește împărțit. Jirezi multe de pae și elăi de fin cu vîrfuri țugulate arată boierul, cu moșii imense. Țirauul lucră în pămîntul altuia. Are puțin său nimic. Pălmile-i sînt brana și olăcerea boierului rîsplata. Trenul să pierde printre păduri. Șesul să strîmtă, pînă ce aproape il înghite șirul de dealuri din cele dîne părți. Sorele a apus. Poesia noptii s'a lăsat peste ținut, rîuri limpezi bălbăe în jur de jur. Sîntem aproape de munți. Ne îndreptăm privirile spre Retezat un șuer ascuțit — Hațeg.

Vicariul Hațegului și harnicul avocat Suciu ne string mîna cu românescă dragoste. Trăsurile ne staă la îndemînă. Am urcat. Lămpile erau aprinse, cînd am ajuns în oraș. Cunoscui și pretini vechi au primit pe primul institut românesc, ce a făcut excursiune de studiu în țara Hațegului. La convenirea de sîră s'au întărit din nou

legăturile de dragoste dintre noi. Blașul e stilul cel mai puternic al românismului. Asta a dovedit-o inteligența noastră de pretutindeni, pe unde am umblat. Aprîpe toți au trecut prin școlile Blașului, unde au învățat a fi români în tîmna împrejurările, solidari și în bine și în rău. Ne-a încântat dragostea lor, primirea ce ne-au făcut. În ziua următoare am plecat mai departe spre Grădiște — vechia Sarmisegetuza. De dîne părți ale drumului să înșiră satele mici, nelsemnate, cu pruniști bogate. Castelele bolereaci cu coperișe sclipitoare vestesc trecătorilor nedreptatea, vecinica nedreptate omenescă.

Sorele era sus pe cer și o lumină orbitore arunca pe drumul de țară. În jur de noi munți, păduri, ruine, castele, de alt cum pustiu. Omenii par-că s'au ascuns dinaintea noastră, nu sciū ca noi să nu-i vedem sau ei să nu ne vadă. Am ajuns în Grădiște, un sat mărișor, cu uliști strîmte, curți neregulate, case fără ordine și omeni — urși. Mici, gușați, cu ochii vinețișpălați, gura mare, fălcile late, scurți în trup, și lungi în picioare, a căror fluere sînt mai groșe de cît partea superioară. Îmbrăcăminte fără gust și săraci. Satul e plin de pietri. La fie care poartă aproape sînt pietri din zidul Sarmisegetusei.

Protopopol Muntean, ne-a întimpinat. Aceea-și dragoste românescă. Am plecat la vechia cetate romană. Murii cetății zidiți din piatră sînt leșiți cam o jumătate metru din pămînt. Locul e de o poziție strategică perfectă. Înaintea noastră amfiteatrul roman, termele, remașițe de mosaicuri, cărămiți de statue. Fie care monument spune de mîna vie ce l'a format

VIII. Fund. Vanceană (Cassa arch.)

41. Iosif Vancea inrist IV. Cluș 600 cor.
 42. Valeria Petruța elevă VI. Sibiu 300 "
 43. Valeria Pop civ. III. Blaș 200 "
 44. Aug. Bárdossy stud. VIII. " 200 "
 45. Victor Pop " VIII. " 200 "
 46. Teodor Lungu prep. III. " 120 "
 47. Ioan Udrea " III. " 120 "
 48. Teodor Sêrb " III. " 120 "
 49. Andrei Pora " III. " 120 "

IX. Fund. Tarța.

50. Traian Pop inrist II. Cluș 140 "

X. Fund. A. P. Liviă.

51. Iuliă Rusu stud. VIII. Blaș 120 "

XI. Fund. Micu.

52. Virginia Micu elevă VIII. Sibiu 190 "
 53. Ovidiă Micu stud. VI. Făgăraș 190 "

XII. Fund. Cipariu.

54. Ionița Brad stud. V. Blaș 200 "
 55. Nic. Agârbicean " VII. " 100 "
 56. Aron Moldovan " VIII. " 100 "
 57. Ales. Csergedi " VII. " 100 "
 58. S. S. Câmpian " IV. " 100 "

XIII. Fund. D. br. Urs.

59. Ioan Măcser stud. VII. Blaș 200 "
 60. Ioan Rău " I. " 200 "
 61. Const. Muntean civ. I. " 200 "
 62. Vinc. Pandrea stud. VI. " 200 "
 63. Ioan Dileriu " VI. " 200 "
 64. Mircea Thomas " VI. " 200 "
 65. Aurel Mărilă " V. " 200 "
 66. Ales. Ogrea " IV. " 200 "
 67. Clem. Pandrea " III. " 200 "
 68. Ioan Olar " III. " 200 "

XIV. Fund. Vlăsa.

69. Carol Rössler stud. II. Sebeș 340 "

Fie care loc vorbese de plenitudinea vieții de odinioară, de lupte, veselii, patimi calități. Lupta și traiul bun se oglindesc în toate, câte a rămas. Oameni practici, cari au înțeles și folosit viața. Femei îmbrăcate, cu gust, cu ochi ca flacăra și zimbet superb. Nu sînt nici fantastice, nici de rînd. Principiul epicureic se revărsa de asupra tuturor — post mortem nulla voluptas.

Și sub ruinele acestea „sub care adîncită e gloria străbună și umbra de eroi” s'a croit odinioară sôrtea și viitorul puternicei Dacii. Priveau fie care prin prisma celor 20 de secolii, care au trecut de asupra ruinelor acestora. De atunci multe au trecut peste pămîntul Sarmisegetusel. Dintele vremii a ros multe. Poporul înse ce s'a închegat aici, trăsese ca împreună cu ruinele acestea să vestescă gloria de de mult. Poporul român în decursul atîtor secole, a trecut prin multe, dar nu a perit — fluctuat sed non mergitur.

Sara eram iară pe tren. Același sgomot de rôte și miros de fum de cărbune. Dintre nisce piscuri bătea luna în ferestrele vagonelor, iar noi rătăceam cu privirea în lumina ei palidă, fiind încă sub impresia celor vădute în Sarmisegetusa.

(Va urma.)

XV. Fund. Filip.

70. Artur Domșa, cadet Kameniez 200 cor.
 71. Georgiă Tufan stud. VIII. Blaș 200 "
 72. Ales. Rogoian " VII. Deș 200 "

XVI. Fund. Alutan.

73. Anrel Pop stud. I. Beiuș 120 "
 74. Iustin Iuga inrist IV. Cluș 120 "
 75. Virgil Baciă stud. I. Bistrița 120 "
 76. Emil Murășan inrist II. Cluș 120 "
 77. Laur. Sima stud. III. Șimleu 120 "
 78. Ioan Bojor " VIII. Năsăud 120 "
 79. Ioan Cheresteș " VIII. Blaș 120 "
 80. Ioan Cheresteș " VI. Năsăud 80 "
 81. Ioan Iuga " VII. Zalău 80 "
 82. Ioan Nemeș " VI. Blaș 120 "
 83. Maced. Maiorean " III. Năsăud 120 "

XVII. Fund. Chirilă.

84. Georgiă Borșan stud. IV. Blaș 50 "
 85. Vasiliă Bărbat " III. " 50 "
 86. Traian Raț " II. " 50 "
 87. Aurel V. Comșa " III. Făgăraș 50 "

XVIII. Fund. Cutean.

88. Dem. Ghișoiă stud. III. Sibiu 34 "

XIX. Fund. Cercului Orăștie.

89. Nicolău Tănase stud. III. Blaș 80 "

XX. Fund. P. Moldovan.

90. Ioan Moldovan stud. IV. Blaș 80 "
 91. Ales. Moldovan școlar IV. " 80 "

XXI. Fund. Hirsch.

92. Georgiă Pătăcean rigor. III. Cluș 800 "
 93. Eugen Mezei stud. VIII. " 600 "
 94. Ioan Tămaș " V. " 400 "

XXII. Fund. Ramonțană.

95. Petru Poruț inrist II. Pesta 630 "
 96. Traian German filoz. I. " 630 "
 97. Aug. Maior techn. IV. " 630 "
 98. Septimiă Pop " I. " 630 "
 99. Tr. Sanciali " IV. Viena 630 "
 100. Ioan Hossu " IV. Pesta 630 "
 101. Ioan Mărginean inrist II. " 200 "
 102. E. Sâmpetrea " II. Cluș 200 "
 103. Emil Nestor med. rigor. " 168 "
 104. Sim. Sbârcea inrist " 168 "
 105. Victor Pop " rigor. " 168 "
 106. Sabin Cosma " IV. " 168 "
 107. Iuliă Caliani " III. " 168 "
 108. Laur. Giurgiă stud. V. Blaș 126 "
 109. Rom. Moldovan " VI. Ibașf. 126 "
 110. Octavian Pop " V. Blaș 126 "
 111. George Triff inrist III. Cluș 126 "
 112. Ioach. Tolciă stud. V. Sibiu 126 "
 113. Achim Popovici " III. Mediaș 126 "
 114. Andr. Timbuș " VIII. Blaș 126 "
 115. Ioan C. Coltor " VIII. " 126 "
 116. Sim. Nemeș " VIII. " 120 "
 117. Aurel Neagoș " VIII. " 126 "
 118. Enea Ramonțan " IV. " 126 "
 119. Liviă Câmpian " IV. Ca.-Somlyó 126 "
 120. Ioan Gligor " VI. Blaș 120 "

XXIII. Fund. Bobiană.

121. Ioan Moldovan med. V. Cluș 120 "
 122. Victor Boer stud. VI. Blaș 120 "
 123. Tert. Mihali inrist I. Cluș 120 "
 124. Emil Bușia stud. VII. Deș 120 "
 125. Laur. Băbuț " I. Sibiu 120 "

XXIV. Fund. Maioreană.

126. Laur. Maior stud. I. Blaș 120 "

XXV. Fund. Vajdaiană.

127. Ioan Pasca stud. III. Gherla 140 cor.
 128. Oct. Bohățel " IV. Bistrița 140 "
 129. Cor. Bohățel inrist I. Cluș 140 "
 130. Iuliă Vajda stud. II. Bala 140 "

XXVI. Fund. Klein.

131. Nic. Vlaicu rigor. inr. Cluș 360 "
 132. Quint. Viciă inrist II. " 240 "

Corespondințe.

SCRISORE DIN ROMANIA.

— De la corespondentul nostru. —

București, 24 Sept. 1903.

De obicei, în toate țările, în timpul vacanțelor de vară nuse prea face politică sgomotôsă, domină un fel de armistițiu tocit între partidele și grupurile ce se combat.

Cu deosebire ministrii și politicianii nostri trec hotarele; unii mergînd simplu la băi în țările mai răcorose; iar alții anumit pentru a se întâlni cu diplomații străinătății cu cari sîntem legați prin ore cari convențiunii și cu cari să stabilească modul de procedare în ceștiunile de la ordinea zilei, ce interesează țările și poporele aliate.

Cu toate acestea, vacanțele acestea la noi, au fost destul de abondente în surprise; dacă nu au fost lupte militante și intruniri cu bătăi, totuși multe fapte s'au peronat cari au ținut și țin încă lumea în nedumerire până la aflarea unei soluțiuni.

Cea mai importantă și care ne-a atras mai mult atenția era și este insurecțiunea Bulgarilor în Macedonia, căci să scie că acolo avem aproape un milion de frați și că statul român a cheltuit milioane pentru cultura și salvarea lor din ghiarele Bulgarilor și Grecilor „frații nostri întru ortodoxie” cari și în timpuri de pace uneltesc pentru nimicirea românismului, nepermițându-le nici a se ruga în biserică în limba română.

De astă dată înse Bulgarii sînt îndrăzneții, cari au luat arma și dinamita și s'au concentrat mai cu osebire în ținuturile românesce, chiar cu scopul, ca acolo în încrucișarea cu armata și bazibuzucii turcesce să aprindă, să omore, și să jefuiescă pe populația română care era și este elementul cel mai blăjin și umilit din Macedonia ca și din celelalte ținuturi ale Turciei și Greciei.

Se vorbea prin presă, că în urma întâlnirii de la Ischl a Regelui nostru cu Împăratul Austriei și cu aprobarea marilor puteri, s'ar fi pus la cale, ca la un moment dat, România să capete un mandat pentru a intra în Bulgaria spre a face ordine și probabil să se întimple așa ceva. . . . De o cam dată înse veștile nouă din partea locului ne spun, că înfăcărații patrioți bulgari să retrag, vîdînd că Turcii nu vrea să mai prelungească o stare de hărțuiri și jafuri, ei a mobilizat o putere armată în contra lor, care pe unde ajunge îi măcelăresce fără milă, — și ast fel, probabil să sfârșescă cu agitația și propaganda lor neputincioasă. Cu ocaziunea acestei revoluțiuni provocată de bandele Bulgare în

Macedonia, s'a mai dovedit încă odată Românilor — ceea ce se știe și mai de mult și anume că: Bulgarii nici odată nu ne pot fi prietini și Grecii numai în anumite împrejurări, când să nu le pomenesci de existența Românilor în Macedonia, pe care ei îi cunosc pe toți de Greci. Vestitul Sarafoff a zis: că după Macedonia va cuceri Dobrogea.

Lucru de mirat înse este, că atât Bulgarii cât și Grecii au comitete în România care string mii de franci de la cei îmbogățiți aici și-i trimit: Bulgarii comitetului revoluționar și Grecii preținșilor lor conaționali din Macedonia care au suferit din cauza luptelor dintre bândele bulgare și armata turcescă.

Chiar președintele comitetului panelinist din Athena a venit în București pentru acest scop, ca prin vii grai să misece inimile generoase ale grecilor de aici, pentru desastrul conaționaliilor lor din Macedonia, și pe când se întâmplă acesta aici, guvernul nostru și politicienii noștri bogați nu mișcă nimica în favoarea Aromânilor din Macedonia, deși Românii au fost și sînt acolo cei mai torturați și jefuiți și de bândele bulgare și de bazibuzucii din armata lui Bahtiar pașa, comandantul Turcilor. O singură întrunire au ținut studenții, dar și cu această ocazie a trebuit ca poliția să se dejosască și să scotească armata pe stradă.

Să trecem înse să vă spun ceva și de bucuria ce avem, că Dinastia noastră s'a mai înmulțit cu un principe, dar bucuria cu atât este mai mare pentru acela, care a naivitatea a crede, că viitorul și salvarea românismului stă numai în ortodoxism, cu cât că chiar țarul Rusiei, are să boteze pe principe, căruia îi va da și numele de Nicolae. . . . Acuma întrebarea nu e alta de cât dacă: vine ori nu vine Țarul în România? În privința acesta e cam îndoielă căci se spune, că pentru ore care rezonă politice, ce ar exista, Țarul nu va veni în persoană, ci va trimite pe un mare duce în locul său. În cazul acesta înse, decepția ortodoxilor noștri exagerați are să fie crudă. Avem mai cu samă aici un ziar săptămânal numit „Lumea ortodoxă“, care înlocuiește pe alte două decedate mai înainte, — poate nici ea nu va avea lungă viață. deși totă lumea crede că să ajută cu ruble muscălești. Cum și ce scrie această revistă și cu câtă ură contra „popilor“ catolici, a patriarhului roman și în genere a religiei catolice, dór nici Grecii din Fanar nu scriu așa în contra capului bisericii catolice.

Am voit să-i propun nisece cestiuni contradictorii în această privință, dar am observat, că advocații și redactorii aceștia nu te ia cu judecata, ci cu lopata. Pe asemenea scriitori, fie plătiți, fie habotnici, nu-i poți convinge, cu totă istoria trecutului și prezentului și cu toate constatările oamenilor învățați și mari cugetători ai neamului românesc, și nici măcar cu aceea, ce ei înșiși pot constata, că dacă salvarea românismului ar depinde de binefacerea celor două religii antagoniste, catolică și ortodoxă, atunci numai credința ortodoxă nu are darul și puterea acesta, și foarte bine l-a răspuns odată Dl. Iorga avocatului-redactor de la „Lumea ortodoxă“ că: „lumina nu de la răsărit, ci de la apus a venit neamului românesc“.

Dar în această privință vom mai reveni poate.

În luna acesta să zice, că studenții greci vor întorceră visita studenților români. Se poate înse ca această vizită să fie amânată, din cauza evenimentelor din peninsula balcanică, și mai ales, pentru că din cauza atitudinii șoviniste a Grecilor față de elementul român din Macedonia, studenții români nu le ar putea arăta bucuria și entuziasmul, cu care Grecii au primit pe Românii în Athena, și cum Românii au primit pe studenții Italiani.

Delarupe.

DIN SELAGIŪ.

Dintre-Sate, 30 Sept. 1903.

Se recorece spiritul și prinde nóne puteri de viață, dacă în mijlocul apatiei și stagnării generale, dat îi este omului dornic de bine și progres, să aște și constate și unele rezultate și criterii de o serioasă activitate. Selagiul, în timpul din urmă, este fericit a numera la activul său de odată cinei acte de sfințire, iar Sătmarul unul, care toate merită o deosebită atențiune și mențiune.

Îată-le:

9 Aug. — Giumelciș.

Biserica de aici este un corp arhitectonic frumos și cu pricepere construit, turnul s'a clădit de nouă, biserica a fost curățită și ajustată, iar internul ei provelut, cu o pictură de expresia cea mai viuă. Meritul acestor lucrări revine agiului preot local On. Simeon Pinte.

Actul sfințirii l'a sêvêșit neobositul vicar al Silvaniei, Rdis. Alimpiu Barboloviciu, acest bărbat de o etate respectabilă, dar cu spirit tiner și vecinic activ.

Sêrbarea sfințirii a primit o plastică ornamentură prin împrejurarea, că în aceeași zi a avut loc în Giumelciș adunarea despărțemint. „Selagian-Chiorean“ al Astrei și aceea a „Reuniunii femeilor rom. Sêlăgene“.

Banchetul de după sfințire a dat dovadă de spiritul dragostei, ce împreună într'un corp solidar inteligența și Clerul din Selagiū, iar petrecerea cu dans a făcut să mai uite lumea de nevoile zilnice.

Toastele de la banchet au fost care de care mai instructive.

30 Aug. — Sărânad.

Serbările date aici au fost aranjate din prilejul sfințirii bisericii și școlii din loc.

Biserica din Sărânad a fost edificată pe la 1775 de episcopul Grigoriu Maior, născut în această comună. Această biserică ajunsă aproape ruină, scundă și peste tot prea nepotrivită, a fost, așa zicând, refăcută la 1900 sau mai bine zis reconstruit.

Toate lucrările au costat 6000 corone, din care 2000 cor. sînt dăruii sosite de la mai multe inimi nobile.

Printre dăruiitorii strălucesc ca un stegar dl Ștefan Oșan-Havași, proprietar în Cluj, care a donat 800 cor. bisericii; acestuia îi urmează reposatul econom din Vezend, Ioan Giurgea, cu 400 cor. și Esc. Sa Contele Károly Tibor, cu 260 cor.

Ioan Giurgea, a fost creștinul plâns astăzi de toți, care a donat bisericilor, în viața sa 30.000 cor.

Școala din Sărânad s'a edificat de nou în 1903, costând până aici 5600 corone. Acesta este un colos de edificiu, ca și care în 3—4 comitate să mai afle abia unul la confesiuni. Această școală constituie fala românilor din aceste părți, fală de care partea uriașă revine patronului ei, dl Ștefan Oșan-Havași, proprietar în Cluj care la edificarea școlii a contribuit până aici 3000 cor. și un clopot procurat cu 80 cor.

Dar nici Sărânadul, comuna natală a dl Ștefan Oșan-Havași, nu rămâne nemulțămire în fața acestui grandios sprijin; căci afară că a așezat portretul acestui mare binefăcător în biserică, la intrare, alături de icóna arhierelui Gregoriu Maior, și afară de inscripția de pe clopotul școlii, a făcut dispoziții, ca pe perețele școlii o tablă de marmoră să vestescă din vremuri în vremuri meritele acestui rar și vrednic bărbat.

Dl Ștefan Oșan-Havași, a sosit de la Cluj întovărășit de dl Basil Podoba, directorul „Economului“; la gara din Tășnad a fost primit de senatul școlar în frunte cu preotul loc. On. Georgiu Stanciu, și de elevii de școală; o elevă l-a rostit dl Ștefan, o scurtă bineventare, predându-i un frumos buchet de flori naturale.

Actul sfințirii bisericii și școlii l'a îndeplinit asistat de 6 protopopi și preoți Rdis. vicar al Salvaniei dl. Alimpiu Barboloviciu, care a rostit și cuvîntarea ocazională, vorbind ca tot de a una cu o neîntrecută vervă oratorică și răpind cu sine voințele mulțimei; iar cuvîntarea de mulțămire bine făcătorilor a făcut-o preotul local On. G. Stanciu, producând o impresie potrivită în ascultători. A fost de totă frumșea și alocuțiunea Rdis. vicar adresată în școală poporului și special dl Ștefan Oșan-Havași.

La altar alături de Rdis. vicar au servit protopopii: Lazar Iernea, din Ciomacoz, Gavril Vaida, din Bobotă, Demetriu Coroian, din Santău, preoții: Ioan Pop, din S-Uilac, Vasiliu Holbea, din Cig, și Patriciu Lobont, din Silvașul-Tășnadului.

După sfințire a urmat banchet, iar după banchet o petrecere populară în Sărânad, și altă petrecere pentru inteligență în apropiatul Tășnad, succedând ambele foarte bine, în butul plóiei ce n'a slăbit totă ziua.

Dintre toastele rostite la banchet, de alt fel toate frumoase și la loc, mai remarcabil a fost toastul dlui B. Podoba, și cel al On. Patriciu Lobont, prin care s'au făcut elogii On. G. Stanciu, pe tema rezultatelor activității sale.

Că ce poate increderea în ajutorul lui Dumnezeu și în vitalitatea poporului român, secundate de o voință tare, reese clar din aceste rezultate obținute abia în 12 ani. Îată-le:

La anul 1891 se edifică în Sărânad o casă parochială de model costând 3400 cor. la 1893 se construiesc în Tășnad, filia Sărânadului, o frumoasă și solidă biserică cu 12000 cor. din care sumă grosul l-a colectat preotul de la marele public rom.

În această sumă să cuprind 1600 cor. datorite de repausatul plugar din Vezend. Ioan Giurgea. La 1894 se clădesc tot felul de superedificatela casa parochială din Sărănad. La 1896 se procură pentru biserica din Tășnad două clopote și mari și bune, cu 1300 cor; în această sumă Ioan Giurgea, a contribuit 600 cor. Iar fruntașul econom Ioan Filip, din Cănaș, 200 cor. La 1900 se construiesc biserică din Sărănad cu 6000 cor. La 1901 se clădesc o imposantă școală în Tășnad, cu 5200 cor. La 1903 se edifică școala din Sărănad, cu 5600 cor. Iar în Tășnad, se espropriează o viie foarte frumoasă, cu 2006 cor. pe sama bisericii. Această sumă o a încasat preotul G. Stanciu, de la comună, sub titlul de ajutor comunal, portând însuși preotul procesul pe la forurile administrative contra comunei.

Tot acum este în pregătire în Tășnad o prea frumoasă restituire, ce va costa 600 cor. și alta în Sărănad, ce va costa 200 cor.

Afară de aceste ar mai fi un lung șir de ajustări mai mici.

Altă față ar fi îmbrăcat și alte rezultate ar fi dat serbările de sfințire, dacă ar fi putut sosi Esc. Sa Episcopul Szabó, să facă sfințirea.

(Va urma.)

Revistă politică.

Afaceri interne. Crisa par'că s'a declarat în permanență. Maiestatea a încredințat pe fostii ministrii să gireze și mai departe afacerile, și apoi a început din nou, a chema la consultație persoanele politice mai marcante. Până acum, a fost la Viena contele Héderváry de două ori. De asemenea a fost chemat și Széll, fostul premier, se vorbește încă de contele Andrassy și Tisza. Dacă nu va succeda formarea unui guvern, care se scotă din creerii opoziții pretensiunile referitoare la armată, probabil să urmeze o dictatură militară.

Rezultatele acestor pretensiuni nechibzuite iesă mereu la ivelă. Mereu se anunță turbări, cari trec în încăerări de stradă împreunate cu morți și răniți.

În același timp, vedînd străinătatea, cum opoziția poate zădărnici mersul statului, creditul Ungariei pierde foarte mult. Valorile Ungariei scad în mod simțitor, făcînd pagube însemnate.

Anunț literar.

Comitetul Societății pentru fond de teatru român decerne un premiu de 500 corone pentru cea mai bună piesă dramatică română, originală, din cele ce se vor prezenta până la 1/14 Iunie 1904, în următoarele condițiuni:

1. Piesa va trebui să tracteze un obiect din viața poporului român ori a clasei noastre culte, cu un cuvînt, motivul piesei trebuie să fie românesc.

2. În privința extensiunii piesei, pe cum și a genului ei (comedie, dramă, tragedie, farsă etc.) nu se pune autorului nici o restricțiune.

3. Piesa premiată se va da în tipar de către Societatea pentru fond de teatru român, iar autorul va primi 50 de exemplare din piesa tipărită.

4. Manuscrisurile sînt de a se trimite în termenul sus amintit la adresa secretarului Societății dl Dr. Iosif Blaga, profesor gimnazial în Brașov (Braessó).

5. Manuscrisul să fie scris clar și legibil, tot numai câte pe o față de hârtie.

6. Concurenții vor alătura la manuscris un plic sigilat, avînd pe avers titlul piesei, iar în lăuntru un bilet cu numele complet și adresa exactă a concurentului.

Brașov, 15/28 Septembre 1903.

Comitetul Societății pentru fond de teatru român:

Virgil Oniș m. p.
v.-președinte.

Dr. Iosif Blaga m. p.
secretar.

Noutăți.

Prima encicloică a Papei Piu X. Ziile trecute a apărut cea dintâi encicloică dată de actualul Pontific. În ea se tractează mai ales de lupta pornită contra bisericii, și de chipul cum societatea creștină se poate apăra. Vestim cetitorilor noștri, că în numărul viitor vom începe publicarea ei.

Hymen. Victor Criste, cleric abs. și Rhea Silvia Gheție, anunță căsătoria lor, ce se va celebra la 12 crt. în Șerediș. — Domnul Silviu Barbescu, și-a încredințat de fiitoare soție pe Doăra Lucreția E. Boca, fca preotului gr.-cat. din Cigmău.

Înălțarea gimnaziului din Năsăud. La 4 crt. gimnaziul fundațional gr. cat. din Năsăud și-a serbat aniversarea a 40. a existenței sale. Sâmbătă sara studenții au dat o serenadă în fața gimnaziului. Duminică a fost serviciu divin festiv, matineu aranjat de tinerimea studiosă și sara petrecere cu joc.

Carmen Sylva, regina poeziei a dat la lumină o nouă lucrare a geniului său poetic. E un volum de romane, ce poartă titlul: „În luncă” și-s dedicate lui G. Enescu, artistului favorit al Reginei. Scrierea e în podobită cu mai multe ilustrațiuni colorate, datorite pictorului Grigorescu.

Școlile din Blaj. Acum cu începutul an. școl. la facultatea teologică, putem da suma elevilor, cari frecuențază institutele noastre de învățămînt. La teologie sînt înscriși 60 ascultători, la gimnas 554, la preparandie 114, la școala de aplicație 35 și la școala de fete 80. Numărul tuturor e de 843. Afară de acestea la școala populară de stat din loc, dintre 281 elevi 140 sînt români. La cursul teologic bienal sînt 13.

Excursiune școlară. 39 studenți de la gimnaziul nostru sub conducerea prof. Deac, Precup, Fodor, Dr. Raf, Sabo și Prie, au plecat Joi la amiază în 1 crt. în excursiune de studii. Sara au sosit la Hațeg Vineri au vizitat ruinele Sarmisegetusei, Grădiștea, de aci și Densușul. Sâmbătă au fost la Hunedora și Ghelariu, iar Duminică în Alba-Iulia. Pretutindenea excursioniștii au fost primiți cu multă simpatie. Atragem atenția cetitorilor noștri, asupra foitii, care descrie excursiunea acosta. Duminică noaptea studenții au sosit acasă.

Masa studenților din Blaj. S'au primit la Casa centrală spre acest scop următoarele contribuiri: Vas. Șimon, gardist, Viens, cor. 5. — „Vlădeasa”, Huedin, 20 cor. — Emil Viciu, Blaj, 50 cor.

Masa studenților de la Brașov. Am primit lista școlariilor primiți la prânzul gratuit de la masa studenților români din Brașov. Participă din această instituțiune umanitară 31 elevi, născuți în 13 comitate, între aceștia sînt și 3 gr. cat. Cel mai mulți (5) sînt din comit. Brașov și Caraș-Severin, apoi Făgăraș și Treiscaune (câte 4).

Convocare. Despărțămîntul Alba-Iulia al reuniunii învățătorilor români gr. cat. din Archidieceasă, își va ține adunarea gen. de toamnă Sâmbătă în 17 Octobrie st. n. în școala română gr. cat. din Coșlar — la care sînt invitați a participa toți membrii desp., On. Domni preoți ca directori școlari, pe cum și toți sprijinitorii învățămîntului popular. Alba-Iulia, în 6 Oct. 1903. Ioan Pampu, președinte.

Falb. Săracele vremuri, n'are cine să le mai porțe! Vestitul Rudolf Falb, care devenise celebru cu prognosticurile lui, a murit de ună zi în Schönberg, apröpe de Berlin. Pöte de aceea bate acum vîntul!

Anunț. Rog respectuos pe acel P. T. domn. cari au a espeda banii pe sama Societății pentru fond de teatru român, a se adresa direct la casierul Societății, dl Nicolae Petra-Petrescu, care locuiesce acum în „Föfeld”, per Üjegyház (Szeben megye). Tot cu această ocaziune mai rog și pe P. T. domni, cari aranjează reprezentațiunile teatrale de diletanți, să binevoiescă a-mi trimite și mie o invitare tipărită, ori dacă nu să tipăresc invitări, a-mi comunica prin o cartă postală, când s'a dat reprezentațiunea, titlul și autorul piesei jucate și numele aranjatorilor. — pentru a avé date exacte despre mișcarea teatrală de la noi. Brașov, 3 Octobrie n. 1903. Dr. Iosif Blaga, secretar al Societății pentru fond de teatru român.

Mulțumită publică. Cu ocaziunea petrecerii aranjate în Gurghiu la 28 August n. (s. Marie) în favorul școlii gr. cat. s'au încasat 81 cor. 40 fil. din cari subtragîndu-se erogatiunile de 45 cor. 40 fil., rezultă un venit curat de 36 cor., cari banii i-am și primit deja cu datul de 29 August spre folosul școlii. Fiind școala din loc avisată la ajutor material cât să pöte mai mult, de öre ce să află în stare miseră, și fiind că aranjierii din äst an au făcut tot posibilul spre a o ajutama, de aceea nu pot să nu-mi exprim mulțămitele față de bravii aranjieri, cari s'au ostenit așa mult numai ca petrecerea să aibă o reușită cât mai favorabilă și să ajungă la un sfîrșit bun. Tot odată onoratului public, care a binevoit a participa la petrecere, și a avut în vedere binele școlii în favorul căreia s'a și făcut petrecerea, i-se aduce și pe această cale mulțămite. În special marinișilor domni, cari au sprasolvit și anume: Ilariu Viciu, preot gr. cat., Erneiul-mare 1 cor. 40 fil., Vasile B. Muntenescu, preot gr. cat. Solovestru, Michail Mărieșan, preot gr. cat. Beica-română, Zachariu Granr, preot gr. cat. Sidrieșul-mare, Georgiu Borda, propr. în Sângeorgiul-de-Murës, Iuliu Pop, preot gr. ort. Casva, Zacharie Lup, preot gr. ort. Hodac, Teodor Rotar, agricultor Gurghiu, Ioan Sara, propr. Gurghiu, Ema Tordai, Gurghiu, Alesandru Catarig, vigil erarial, Gurghiu, Vasile Rotar, agricultor, Gurghiu, Ales. Stroia, agricultor, Gurghiu, câte 40 fil., li-se aduc adănci și profunde mulțămite. Gurghiu, la 30 August 1903. Nicolae Lateș, curator primar.

Necrolog. † Emil Nemes, stud. în I. clasă gimn. în Tirgu-Murëșu ul. a repausat în 12 Sept. în comuna Dileul-român în etate de 12 ani.

Odihnescă în pace!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Despre social-democrație.

Disertație citită la serata literară-musicală, aranjată de Soc. »Inocențiu. M. Clain» în 31 Mai 1908.

(Continuare.)

Toți să muncescă pe o formă și să fie respătiți pe o formă, strigă social-democrații, căci această o pretinde egalitatea. Afirmarea această e cât să pôte de absurdă. Toți să lucre pe o formă și să fie respătiți pe o formă, dar 6re t6te lucrurile sînt pe o formă? Dacă dăm libertate în alegerea lucrului, și apoi spunem, că pentru ori ce lucru să plătesce pe o formă, 6re cine va mai lucra lucruri grele și neplăcute, 6re cine va mai lucra cu atenție? Dacă lăsăm pe 6meni liberi în alegerea profesiilor, — și plata e pe o formă la ori care, atunci profesiunile grele, neplăcute și rușinoase vor fi părăsite, — dacă nu lăsăm liberă alegerea, atunci cum să ne lăudăm cu libertatea? cine să designeze fie-căruia felul lucrului, de 6re ce toți sînt egali și toți sînt liberi? 6re cine ar alege lucrul greș din fabrică sau din mine, dacă ar primi aceea-și respătată cu bucătarul, cu m6sarul ș. a. Care femele ar intra în fabrica de țesut, dacă munca ei ar fi considerată ca și a unei sp6lăt6re? Una din d6une: ori să se dea plată mai bună pentru unele lucrări, ori atunci să restrîngem libertatea și egalitatea. Dacă să dă plată mai bună pentru unele lucrări, atunci din nou vine domnia capitalului și a averii, căci cel ce cap6tă mai mult, mai mult are, și iată deci revenită neegalitatea. Dacă să restrînge libertatea și egalitatea, atunci să face nedreptate celor, pe cari îi pun la lucrări grele, și iată deci că nu p6te fi fericire și mulțămire. Dar Bebel ne spune, că lucruri grele, resping6toare și displăcute pentru ca să nu fie nedreptățit nime, să se îndeplinească pe rînd, și „fie care este dator îndată ce-i vine rîndul să facă tot ce va p6te.” Dar 6re asta e cu cale? Cum vom pune la ast fel de lucruri pe unul, care nu să pricepe, pe unul care nu e în stare, sau pe unul, a cărui s6nătate i-s'ar sdruncina prin lucrul acela? 6re cu cale ar fi a pune și pe pușină vreme pe cel slab de constituție la lucru din b6ile de fer? Sau bine ar fi a pune pe cel ce suferă de plept, să m6ture atelierile? 6re ori cine p6te suporta aerul înăbușitor, ori cine p6te suporta mirosurile grele și p6t6rea? Iată deci că în partea asta e absurdă propunerea social-democrațiilor și e și ridiculă.

Când social-democrații propov6duesc lucruri de acestea presupun, că toți 6menii sînt pe o formă de bun, și fie care va lucra din resputeri acolo, unde îl vor sluji puterile și capacitatea sa, și unul va întrece pe cel alalt în a îndeplini lucrurile cu conștientitate, cu însuflețire și cu drag și încă lucrurile celea mai grele. Esperința ne arată cât de falsă e o ast fel de presupunere. În fie care societate — fie ea în mod cât de voluntar întemeiată — să simte lipsa de legi, cari să constrîngă membrii și e lipsă de superiori prov6duți cu puterea de a constrînge pe membrii să

urmeze legile, că altcum societatea nu și-ar p6te ajunge scopul. Așa dară aici social-democrații să bas6z6 și pe o presupunere falsă, și deci și speranțele și prezicerile lor sînt înșelăt6re.

Să se ia ori cui posibilitatea de a se ridica la o stare materială mai bună. Dacă luăm omului posibilitatea de a se ridica, dacă omul ar sci că ori ce nisuiță, ori ce dorință de a se ridica la o s6rte mai bună ca altul e zădarnică, căci el trebuie să m6rgă în paș cu alții, — atunci nimicim în el ori ce dor de muncă. Îl reducem la gradul unei r6te de la o mașină, căreia îi e designat locul și mișcarea, și de la care nu se p6te depărta.

Tendința către superioritate e marele motor al genului uman. . . . t6te sfortările sînt aștate și susținute în ordinul intelectual, ca și în cel industrial prin dorul de superioritate: de avere, de situație, de considerație etc. În afară de nădejdea unei superiorități recunoscute și efective, nu există nici o sfortare omenescă, care să întrecă ceea ce este necesar simplei întretineri.

„Naturile, cari tind la superioritate sînt acelea, cari înălțându-se împărtășesc genului omenesc ceva din mișcarea lor de urcare. Suprimați această sfire a naturilor celor mai forte, răpiți sau micșorați marile și mijlociile averi, prin urmare și marile sfortări și societatea va decăde; nivelul mijlociilor va ceda în acela-și timp cu cel superior și nivelul cel mai de jos se va coborî și mai jos.”

„Instinctul de inegalitate e așa de puternic la om, în cât t6te pedecile puse chiar într'o societate, în care t6te instrumentele de muncă ar aparțin6 statului, în care ori ce monedă ar fi suprimată, capitalul privat nu va întârzia de a reapăre” scrie Paul Leroy-Beaulieu.

Tot prin această să pune stavilă ori cărei înaintări intelectuale. Dacă vom pune pe omul superior în priv. intelectuală la muncă cu omul hădăran, și omul talentat să va ved6 pe o formă considerat cu cel prost și că din situația asta îi e imposibil să se ridice, 6re va mai av6 voe să scruteze tainele naturii, 6re nasce-se-va în el dorința de a-și da frlă liber ingeniului s6u în mersu-l natural, când el va sci că trebuie să muncescă cu corpul alătura cu toți cel inferiori lui, căci altcum nu va av6 ce să mănăce. Dacă înse lucrările intelectuale vor fi mai bine respătite, și cel ce se ocupă cu ele va fi liber, atunci să pierde egalitatea trimbițată și revine neegalitatea.

Atât pentru obținerea egalității și frățietății perfecte, cât și din punct de vedere economic, social-democrația proiecteză bucătăriile comune. Nu voiți insista mult asupra acestei instituții. În aceste bucătării vor av6 să capete toți muncitorii mănăcarea pe o formă, și ca calitate și ca cantitate, căci altcum nu-l egalitatea propov6duită. Așa scrie Bebel. Dar 6re t6te stomacurile sînt egale? Fie care p6te consuma ori ce fel de mănăcare? Dacă vor face mănăcări diverse, toți vor cere mănăcări alese, și unii vor cere mult, dar atunci cum îi vor mulțămi pe toți? Social-democrația — după cum am ar6tat — prin instituțiile sale tin-

tesce și la reformarea familiei. Cel apți de lucru vor p6te locui împreună, — b6trăni, bolnavii și copiii vor av6 să stea în ospitiile societății. Să esaminăm cu luare aminte această propunere.

Sintem convinși cu toții, că omul cea mai mare plăcere și fericire o simte în viața familiară și conjugală. Un bărbat, care muncesce ziua întregă, când să înt6rce obosit acasă să simte fericit, dacă nevasta și copilașii îi întimpină cu surisul pe buze și cu vorbe de iubire. O mamă, fie-l inima copleșită de necasurile și de nefericirile celea mai mari, când își vede copilul mulțămît, inima-l tresaltă de bucurie și fericire.

(Va urma.)

Alesandru Papiu Ilarian.

(27 Sept. 1828—23 Oct. 1877.)

(Continuare.)

În t6tă ună vremea, cât petrecuse în țările fraților s6i români de peste Carpați, în Moldova și România, Papiu mai mult se ridică sub domnia lui Alesandru Cuza Vodă.

În timpul acesta Principatele-Unite se află în epoca tranșiției de la un trecut plin de neîncădere la un viitor mai strălucit, de la care se aștepta împlinirea tuturor aspirațiilor naționale.

În trecut poporul românesc de peste Carpați era divizat în d6une trunchiuri, ce veacuri întregi erau avisate să se lupte singuratec pentru asigurarea existenței lor naționale, lupte, în cari „picase atât de tare sub apăsarea și dominațiunea străină, de li-se sdruncinase până și încrederea într'un viitor mai fericit,” iar un Domn al țării se simțea în drept a zice cu câți-va ani înainte de 1856: „Românul este merit, să fie în vecl smerit.”¹⁾

În fața acestui trecut sta viitorul celor d6une Principate române unite într'un singur stat cu devisa dezvoltării libere în puterea unei muncă neîntrerupte.

„De trecut — zice Dl D. Sturdza — se țineau privilegiul, interese personale puternice, aspirațiuni multiple la scaunul Domniei; viitorul era împins de aspirațiunile unui întreg popor.”²⁾

După îndoita alegere a lui Cuza-Vodă din 5 și 24 Ianuarie 1859, efectuită sub impulsul unei însuflețiri generale, necunoscute încă până atunci pe pămîntul românesc, resare și pentru țările române s6rele unui mândru viitor, și poporul român, rump6nd cu umilirea și cu apăsarea seculară, intră în o lume nouă, într'o epocă conșcie, când însuși are să-și creeze s6rtea și să-și conducă destinatele sale de popor liber, independent și socotit în șirul celor alalte pop6re.

Acum începe o eră nouă, fericită, în a cărei privire Mihail Cogălnicean, entusiastul luptător al Unirei, rostia memorabilele vorbe: „La legi nouă, 6meni noi!”

¹⁾ D. Sturdza în Prefața la »Trei-zecl de ani de domnie al Regelui Carol I», Bucuresci 1897, vol. I, pag. VII.

²⁾ Ibidem, loc. cit.

Și Cogălnicean are dreptate, căci de aci în colo întreg tabloul are să se schimbe cu desevîrșire. În politică și cultură cele două Principate se schimbă la față. Lumea veche dispare, și pe ruinele ei se ridică alta nouă, cu o înfățișare pur națională pe toate terenurile. Nimerit caracterizează Dl D. Sturdza această nouă epocă în următoarele cuvinte: „Omenii vechi fusese învinși, și cu dînsii legile învechite; iar omenii noi începură a clădi cu legi nouă o Românie cu totul diferită de cea anterioară. Legile progresului omenirii au fost întronisate între Dunăre și Carpați, și de atunci ele domină în întreaga situațiune, și vor continua a o domina, cât timp România va merge un mers ascendent.”¹⁾

În epoca această de regenerare, inaugurată sub domnia lui Cuza-Vodă, între toți Românii ardeleni trăitori în Principatele-Unite mai mult se impune Alesandru Papiu Ilarian, fiind întru toate cu adevărat „om nou la legi nouă.” În acest timp de regenerare și sub acest mare și luminat Principe se înalță el, rînd pe rînd, la cele mai de căpetenie demnități în viața publică a noului stat românesc. Agreat la Domn, el dezvoltă o muncă febrilă, înțeleptă și mult folositoare neamului său în regenerare. Merită deci să fie ridicat din treptă în treptă la funcțiuni fruntașe.

Cea dintâie a sa funcțiune publică în Moldova, sub Cuza-Vodă, Papiu o are la anul 1860, când în locul lui Damaschin Bojinca, ajuns ministrul de justiție în ministerul-Cogălnicean, este numit Iurisconsult al statului, cu leafă de 1.500 lei.

Oficiul Iurisconsultului în Moldova s'a înființat sub domnia lui Scarlat Calimah.²⁾ Primii Iurisconșulți al Moldovei au fost stolnicul Constantin Schelet și Cristian Flechtenmacher, ambii Iuriști eminenti pe acele vremi. Cest din urmă Sas din Brașov, care făcându-și studiile de drept la celebra universitate din Viena, la 1813 a fost chemat de guvernul Moldovei la Iași, ca praviliist. Aci Flechtenmacher și-a făcut renume prin compunerea Codicelui Civil al Moldovei, lucrat în colaborare cu frații Lascar și Grigorie Sturdza, și cunoscut sub numirea: Condica lui Calimah.

În raport cu codificațiunea română anterioară, această condică prezintă o valoare hotărît superioară, căci până când pravila lui Mateiu Basarab în Muntenia, și a lui Vasile Lupul în Moldova sînt numai nise simple „plagate din dreptul roman, și în cea mai mare parte penalități și legi bisericesti”, Condica lui Calimah, multămită erudițiunii lui Flechtenmacher, se întășează drept un cod de legi modern, ce în multe samănă cu „Bürgerliches Gesetzbuch” al Austriei de la 1818, întrebuintat la compunerea condiciei.

Condica lui Calimah mai întăiu a fost redactată și tipărită în grecesce la anul 1816, dar mai târziu Flechtenmacher o traduce și pe românește, și sub ocărmuirea lui Kiseleff, la 1833, se și tipărește în această limbă.³⁾

Lui Flechtenmacher îi urmă în oficiul de Iurisconsult al statului un bănățean, asemenea muncitor și erudit, anume Damas-

chin Bojinca, bine meritat pentru cauza românismului din Bănat, ca și Cichindeal, Loga, Nicóia, Murgu, Vasiciu etc., cum și pentru renașterea fraților săi din Moldova, unde este chemat încă pe la 1833, în tocmai ca și Laurian, Bărnățiu, Papiu, Miclea etc.

Asemenea lui Flechtenmacher, și Bojinca își câștigă merite netăgăduite pe terenul codificațiunii române. În munca renașterii naționale, el, și ca profesor la Academia Mihaileană, și ca rector al Seminarului de Socola, și ca Iurisconsult, dezvoltă o hărnicie neobosită împreunată cu cel mai nobil entuziasm românesc. Îar după o muncă zelosă de aproape 30 de ani, desfășurată pe pămîntul Moldovei, capacitatea sa neobicită, erudițiunea sa vastă, caracterul său integru îl ridică până la demnitatea ministerială în anii 1860 și 1861.⁴⁾

Când la 3 Maiu 1860 Mihail Cogălnicean își compune cabinetul său, pentru Moldova, din Eug. Alcaz, M. Iora, G. Adrian, Archiereul Melchisedek și D. Cozadini, la departamentul justiției el invită pe eruditul bănățean, Damaschin Bojinca, și acesta primesce.⁵⁾

Prin trecerea această a lui Bojinca, oficiul Iurisconsultului de stat ajunge în vacanță. Și ore cine era chemat să îndeplinească acest oficiu cu demnitatea lui Flechtenmacher și Bojinca? Urma ne arată, că urmașul vrednic s'a aflat în persoana lui Papiu.

(Va urma.)

Prof. Dr. Ioan Rațiu.

ALBERTINA.

14 — Povestire. —

(Continuare.)

Bieta fetiță, palidă și tremurătoare, era gata să se arunce în brațele aceluși om, care o pătrundea cu privirea, dar se reținu și zise plângend:

— Nu, o Domnule, nu, . . . eu nu te voi blăstema, eu n'am blăstemat nici odată pe nime . . . nici chiar pe inimicil familiei mele!

— Oh! . . . mulțămită, scumpa mea, tu îmi dai curaj . . . Așa dară pe mîne te aștept, acum te las pentru că ai lipsă de odihnă. La revedere pe mîne: rogă-te, rogă-te pentru mine.

Albertina ingenunchiă înaintea iconei Maicii Domnului, și cu glas intrerupt de suspine, esclamă:

— O Mariă, scumpa mea Mamă, vino într'ajutoriu meu, dă-mi tu curajul și tăria de care am lipsă! . . . Simțesc, că noue dureri mă așteptă . . . Tu-mi susții slăbiciunea mea, și nu permite ca să săvîrșesc eu lucruri nevrednice de o fică a ta:

Apoi se ridică, se spală pe obraz la o fântână, pentru ca să ștergă urma lacrimilor, se încercă să se arete cu îndatinatul suris pe buze, și porni încet spre castel.

Ajungend acolo, vedu că-i iese înainte frățiorul, care-i zise:

¹⁾ Veđi Enciclopedia Română, vol. I. pag. 674 și vol. II. pag. 433.

²⁾ Veđi „Informațiunile” din București, 1871, Nr. 199. „Transilvania” din Sibiu, 1871. Nr. 6. Enciclopedia Română, vol. I. 524.

³⁾ A. D. Xenopol, Domnia lui Cuza-Vodă. Iași 1903, vol. I. pag. 150.

— Vino Albertină, te așteptă mama și mōșa, sînt în sala cea mare, apoi mai sînt acolo Ana și Teresia și voiesc să vorbescă cu tine.

Albertina, tremură, îi veni în minte suspiciunea că Ana ar fi descoperit secretul său, dar acesta a durat numai un minut: ea-și aduse aminte că amica sa îi promisese că nu va spune nimenui nimic, și-i păru rău că a dubitat și numai pe un minut despre discrețiunea ei. Se sili să se arete calmă și surizătoare și intră în sală.

Mama sa îi eși înainte și o îmbrătoșă zicendui:

— Scumpa mea, trebuie să-ți spun o veste neplăcută: Ana, amica ta, preste trei zile ne va părăsi, ea merge în Grenoble, la o dōmnă bună și avută, care o va ține la sine mai mult de însoțire de cât de servitoare. Mōșa ta și eu nu ne-am împotrivit acestei hotăriri, pentru că sperăm, că dînsa se va pute îngriji în chipul acesta de fericirea ei venitōre; pentru că dōmna — care se învoiesce să o primescă în casa ei, e forte darnică și milosă.

— Ast fel Ană — zise Albertina supărată — tu ne lași, pōte pentru tot de a una, și unde-mi voi afla eu o amică așa credinciosă ca și tine?

— Oh Albertină, răspuse miscată orfana, — mie mi se cade să mă întreb: unde voi afla eu o atare ființă, care să mă iubească atât de mult ca tine?

— Dar de cum-va tu nu te-ai simți bine în Grenoble, — reluă mama Albertinei, — adă-ți aminte că tu ai aici inimi, cari te iubesc, și casa noastră va fi pururea deschisă pentru tine.

— De bună samă, zise și bētrāna marchesă, tu vei fi tot de a una scumpa noastră, și între oi-ce împrejurări poți conta la noi. . . În momentul acela sună clopoțelul la pōrtă și un servitor aduse marchesei Iulia un bilet pe un vas de argint.

Marchesa luă biletul și concediă cu un gest pe servitoriū, apoi desfăcendui se uită mai întăi la subscriere și se făcu galbenă ca cēra — surprinsă fiind peste măsură; îl ceti și adresandui-se cătră Ana îi zise: În biletul acesta este vorba tocmai despre tine, dar nu știu, cine să fie acela, care-mi scrie.

— Despre mine? . . . zise fetița surprinsă.

— Da, despre tine, ascultă! Și dōmna ceti cu vers înalt:

„Ilustrisimă Dōmnă Marchesă!

„Te rog să înștiințezi pe mama adoptivă a Anei, să nu facă nici o dispoziție pentru așezarea ei — până nu va ave cunoscintă despre originea fetiței, și am onōre a te încunoșciința, că D-Ta însași vei fi interesată în descoperirea aceea. Cred, că mîne vei pute ave ceva deslușire în privința acesta.”

Al D-Tale plecat serv: „C. D. M.”

— C. . . . D. . . . M. . . . ! zise Albertina întru sine:

— Conrad de Montermé! . . . Fără îndoelă este dînsul! Dumnezeuul meu, ore ce va mai fi? . . .

— Mulțamescu-ți ție Dumnezeule! . . . strigă Ana, împreunandui-și mâniale: în sffrăit îmi voi cunōsce și eu părintii! . . . Dar — adause dînsa — cine scie ore vii sînt dînsii, și avē-voiu fericirea să-i îmbrătoșez?

— Dar ore cine e acela, ce a scris biletul? adause Richard.

⁴⁾ Ibidem, pag. I.

⁵⁾ A. D. Xenopol, Ist. Rom. Ed. Șaraga, vol. X. pag. 19.

— E greu ascoci — zise bătrână, cum se poate găci un nume necunoscut din simplele inițiale?

Dar mama, căreia literile acelea îi re-deșteptau vechile suspiciuni, și care se temea că și pruncul va găci taina, dișe:

— De altcum se nu ne sfarmăm mintea cu fel de fel de închipuirii, vom vedé mâne, că scriitorul zice, că speréză de a ne da deslușiri.

Albertina îmbrătoșă pe amica și-i sopti la ureche: — Inima imi spunea că tu în scurtă vreme vei fi mângăiată, dar eă. . . ! scumpa mea, ce va fi cu mine? . . .

— Fii liniscită — îi respunse Ana încetinel, eă sperez că tôte vor merge bine și că noi vom fi améndoúe deplin mulțamite.

— Să deie preabunul Dumnezeu! replică Albertina, sărutându-și prietina.

— Și tu, buna mea mamă, nu zici nimic? — zise Ana cătră mamă-sa adoptivă.

— Eă? răspunse acésta: acum nu sciú ce să zic, să așteptăm ziua de mâne, și când adevéruł va fi cunoscut, voiú sci, că ore trebuie să mă bucur sau să mă supér.

(Va urma.)

Bibliografie.

A apărut:

Nicolae Sulică: *Noțiuni generale din istoria literaturii romane*, pentru clasele superioare ale liceului. Brașov 1903. form. 8° pag. 110. prețuł 2 cor. După cum se spune în introducere publicația acésta e un fragment din un tractat complet și sistematic asupra literaturii romane. Materialul e prelucrat pe baza celor mai nóúe cercetări critice și e destinat pentru ultimele clase ale liceului. Materialul tractat e clasificat în epoca de aur a prosei, epoca de aur a poeziei clasice, epoca de argint și epoca de fier. — Cartea se pôte procura de la librăria Ciurcu din Brașov, în a cărei editură a și apărut.

George Ludu și Ion Dariú: *Datorille copiilor sau istorioare religioase și morale*, pentru clasele începătoare. Brașov 1903. editura librării Zeidner, pag. 48. prețuł 40 bani.

T. Petrișoru: *Limba maglară manual pentru școalele populare*. Brașov 1903. editura librării Ciurcu, pag. 94. prețuł 40 bani.

George Oprea: *Sgărcitul pocăit*, piesă teatrală populară în două acte, pentru sărbătórea Nascerii Domnului. Brașov 1903. Tipografia A. Murășanu, format mic, pag. 28. prețuł 14 bani.

„Sămăntóruł“, sub direcția unui comitet. Anul II. Nr. 38. cu următorul sumar: N. Iorga: *Șchițe de drum* (O zi la Belgrad). — I. Agărbiceanu: *Căntece*. — Mihaiú Sadoveanu: *Căntece de dragoste* (nuvelă). — St. O. Iosif: *Ucenicul vrăjitor* (după Goethe). — Multatuli: *Cugetări*. — I. Sc.: *Notița literară*. Numéruł 20 bani. Abonamentul 19 lei pe an.

Posta „Unirii“.

I. P. în Buc. Am tot așteptat scrisórea în afacerea sciută, dar până azi n'a sosit. Te rog . . . documentele pot fi nimicite, că-s numai simple copii și nu mai avem lipsă de ele. „Scrisórea“ a întârziat puțin din lipsa de spaț.

M. B. Sper, că nu insist pentru publicarea articolului trimis, ar fi o repetiție a celor spuse deja de alții.

G. P. Ce mai face pár. S. ? n'ai fost la fața locului? Vă salut!

Confratele. Scena penibilă din Supur am lăsat-o de data asta. Se sperăm, că filosemitismul esagerat s'a terminat cu aceea. Cealaltă cu delegatul episcopesc, asemenea, e o chestie de gust! iar a treia e așa de delicată, cât ne vine greu să lovim de odată cuiul în cap. Se va da dórá ocașie; mai bine se pôte regula afacerea acésta acasă, în spirit frățesc, de cât în ziare, s'ar invenina mult spiritele acum, și n'ar fi de dorit.

I. R. Regretăm, că spațiul nu ne permite să publicăm voluminosul tractat despre „Femeia creștină“, avem atâta material pentru partea literară. Și de altcum, credem noi, că operatul acesta ar fi mai potrivit în o revistă, cetită mai ales de femei, fiind de ele vorba aici. — Vă punem manuscrisul la dispoziție.

Editor și redactor răspunđótor:
Aurel C. Domsa.

(29) 9—20 — Fundat în anul 1789. —

ERNEST KRICKL & SCHWEIGER,
Liferanți de curte ces. și reg. pentru materie de mătășă și ornamente sacre.

Viena I. Kohlmarkt 2.
„la porumbul alb“.

Recomandă

ornatele sacre, pregătite strict după ritul grec, ca de es. falóne, diaconale, sticharii, saccos, omofor, epigonation, mitre, mandii, plascanice, baldachine, prapóri etc. cum și tóte utensiile și vasele sacre de metal, ca disc. ciboriú, cruce, chivot, artoclasie, tricheriú și dicheriú, cădelnițe, candelabre etc. tóte pregătite solid și cu prețuł cel mai ieftin de fabrică.

Catalóge ilustrate se trimít la cere gratis și franco.

Banca de asigurare

„TRANSILVANIA“

— întemeiată la anul 1868 —

în Sibiiú, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asiguréză în cele mai avantajoase condiții:

contra pericolului de incendiú și esplosiune, edificiul de ori ce fel, mărfuri, mobile, vite și produse economice etc.

— asupra vieții omului —

în tóte combinațiile, capitale pentru cazul morții, asigurări de zestre, de copii, rente, pe viață etc. etc.

Asigurări populare fără ceróetare medicală.

Asigurări pe spese de înmorméntare cu solvírea imediată a capitalului scadent.

Fonduri de rezervă și de garanție specială, cu finea anului 1900: **1,303.572 cor. 15 bani.**

Valóri asigurate contra incendiului: **72,420.299 coróne.** Capitale asigurate asupra vieții: **9,248.543 coróne.**

Pentru despăgubiri de incendii **3,003 550 c.** pentru capitale asigurate pe viață **2,738.793 c.**

Oferte și ori ce informațiuni se pot primi de la:

Direcțiune în Sibiiú, str. Cisnădiei nr. 5, et. I., curtea I., precum și de la subagenții din tóte comunele mai mari.

Agenturi principale:
în Arad, Brașov, Cașovia, Cluș, Timișóra și Făgăraș.

(5) 30—52